

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

АРХЕОЛОГИЯ ВА БУХОРО ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

Бухоро – 2024

Илмий-амалий анжуман Бухоро тарихи, манбашунослиги, тарихшунослиги, археологияси, этнографияси, нумизматикаси, шаҳарсозлиги, маданият ва санъати соҳаларида амалга оширилаётган энг янги илмий натижаларни илмий жамоатчиликка етказиш, фан ва таълимнинг узвий боғлиқлигини кучайтириш мақсадида Бухоро давлат университетида **2024 йил 10 май** куни **“БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ” (ЭНГ ҚАДИМГИ ЗАМОНЛАРДАН ҲОЗИРГАЧА)** мавзусидаги Республикао микёсида илмий-амалий конференция белгиланган тадбирларни амалга ошириш мақсадида ўтказилди.

Ушбу илмий тўплам кенг илмий жамоатчилик, Бухоро тарихи билан қизиқувчилар, тарихчилар, магистрантлар ва талаба ёшларга мўлжалланган

Масъул муҳаррир:

БухДУ профессори, тарих фанлари доктори

Ҳ.Ҳ.Тўраев

Таҳрир хайъати ва аъзолари:

О.Х.Ҳамидов - Бухоро давлат университети ректори, и.ф.д., профессор
Т.Х.Расулов - илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, ф.ф.д., профессор
А.А.Болтаев - Тарих в юридик факультети декани, ф.ф.д., доцент
Ф.У.Темиров - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири, т.ф.ф.д (PhD) доцент
С.И.Инояттов – Бухоро давлат университети профессори, т.ф.д.
М.И.Ниязова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
М.Б.Қурбонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
Ф.Ҳ.Бобожонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
А.Ҳ.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.ф.д (PhD)
Б.Б.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси, т.ф.ф.д (PhD)
О.И.Ражабов - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси,
Ш.Ў.Носиров – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси,

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Темиров Ф.У. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири
Умаров Б.Б. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси
Носиров Ш.Ў– Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси

Мазкур тўплам Бухоро давлат университети Илмий Кенгашининг 2024 йил 4 майдаги
9 – сонли қарори билан нашрга тавсия қилинган.

*Илмий-амалий анжуман материалларида ёритилган тарихий жараёнлар,
маълумотлар, чиқарилган хулосалар, манба ва адабиётлар учун муаллифларнинг
ўзлари масъул ва жавобгардир*

9. Temirov, F. (2024). SADRIDDIN AYNIIY-NAVOIY IJODIY MEROSI TADQIQOTCHISI. *Alisher Navoi and 21 st century*, 1(1).

10. Raxmatilloevna, F. X., & Umedovich, T. F. (2023). IX-XII ASRLARDA YUZ BERGAN SHARQNING BIRINCHI UYG'ONISH (RENESSANS) DAVRIDA TARIX FANI VA TARIXSHUNOSLIK. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR*, 1(3), 122-127.

PROFESSOR H.H.TO'RAYEV – BUXORO TARIXI TADQIQOTCHISI

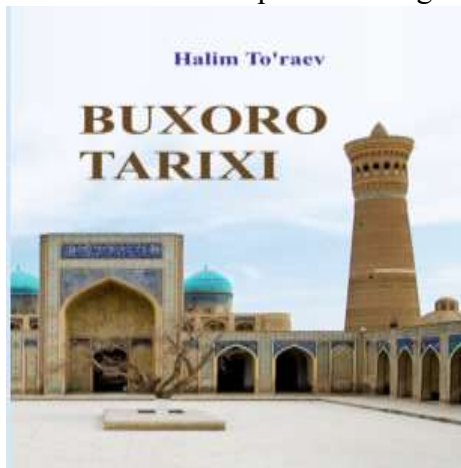
A.H. Boltayev

*Arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrası
dotsenti, t.f.f.d. (PhD)*

O.I. Rajabov

*Arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrası
katta o'qituvchisi*

Buxoro O'zbekistonnig qadimiy madaniy maskanlaridan biri bo'lib uning tarixi, madaniyati O'zbekistonda yashovchi barcha xalqlar o'tmishining bir bo'lagi hisoblanadi. Alohida olingan bir qadimiy hudud o'tmishini O'zbekiston tarixi doirasida maxsus o'rganish O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyin boshlandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2018-yil fevralda Buxoro viloyatiga tashrifi Buxoro tarixini maxsus o'qitish borasidagi masalaning ijobiy yechim topishiga yo'l ochdi. Prezidentimiz tomonidan Buxoro davlat universiteti huzurida Buxoro tarixi ta'lim yo'nalishini ochish to'g'risida berilgan topshiriqqa binoan 2018-2019 o'quv yilida "Tarix. Buxoro tarixi" ta'lim yo'nalishi tashkil etildi va unda talabalar tahsil oldi. Hozirgi kunda muassasada "Arxeologiya va Buxoro tarixi" kafedrası faoliyat olib bormoqda. Bu yo'nalishning ochilishi va kafedrani tashkil etishda tarix fanlari doktori, professor Halim To'rayevning xizmatlari katta bo'lib, o'lka tarixiga bag'ishlangan bir

qator ilmiy tadqiqotlar natijasi sifatida ustoz tomonidan "Buxoro tarixi" nomli o'quv-qq'llanma, "Buxoro toponimikasi" va "Buxoro tarixi yozma manbalarda" nomli darsliklar nashr etildi.

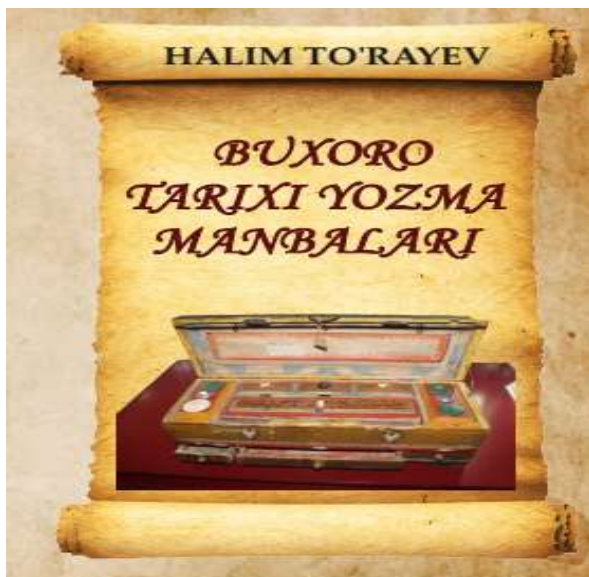
Ustoz Halim To'rayevning 2020-yilda nashr etilgan "Buxoro tarixi" nomli o'quv-

qq'llanmasi Tarix. Buxoro tarixi yo'nalishi talabalari hamda Buxoro tarixi masalalari bilan qiziquvchi barcha kitobxonlar uchun mo'ljallangan. Mazkur o'quv-qq'llanmada Buxoro tarixining qadim davrdan to hozirgacha bo'lgan davr tarixi yoritilgan bo'lib, qariyb uch ming yillik tarixni o'z ichiga oladi. Shuningdek, muallif muqaddima qismida manbalar tahlilini ham amalga oshirgan bo'lib, hozirgi kunda ko'plab o'quv-qq'llanmalarda bu kabi ishlarni uchratmaymiz.

2021-yilda ustoz Halim To'rayev tomonidan "Buxoro toponimikasi" darsligi nashr yuzini ko'rdi. Unda Buxoro shahri va viloyat tumanlarining qisqacha tarixi, voha tarixiy toponimlarining shakllanishi, etimologik va ijtimoiy ma'nolari, fonetik o'zgarishlarga uchrashi, joy nomlarida mahalliy lahja xususiyatlari va tabiiy geografik shart-sharoitlarning aks etishi, etnotoponim va onomalarning paydo bo'lish sabablari kabi masalalar har bir tuman, qishloq va mahalla fuqarolar yig'ini kesimida alohida o'rganilib, tahlil qilingan. Darslikda ham ustoz

tomonidan soʻz boshidan soʻng muqaddima qismida toponimikaga oid manbalar tahlili amalga oshirilgan. Shundan soʻng oʻlkamizdagi joy nomlari tahlili amalga oshirilgan.

Ustozning navbatdagi darsliklari “Buxoro tarixi yozma manbalari” boʻlib, bu darslik 2023-yil nashr yuzini koʻrdi.

Buxoro tarixiga oid yozma manbalarning asosiy turlarini oʻz ichiga oladi. Bunda narrativ (qisqa matnli hikoya, rivoyatlar) manbalardan tashqari, qoʻlyozma hujjatlar, ularning turlari, tarixiy axborotni oʻzida mujassam qilish darajasi va umuman Buxoro tarixini oʻrganishdagi ahamiyatiga asosiy eʼtiborni qaratilgan. Darslikda Buxoro yozma manbalarining xronologik chegarasi qadim zamonlardan XX asr boshlarigacha boʻlgan davrni oʻz ichiga oladi. Shuningdek, Buxoroning oʻrta asrlar davriga oid manbalar tavsifiga koʻproq oʻrin berilgan.

Chunki oʻrta asrlarga oid qoʻlyozma manbalarning oʻrganilish darajasi, ilmiy tavsifi, tarjimalari boshqa tarixiy davrlarga nisbatan ancha yuqori va salmoqli. Xuddi shu koʻrsatilgan davrda Buxoro tarixnavislik maktabi anʼanalarining oʻziga xos jihatlari, uslublari, tarixiy adabiyotlarning omma maʼrifiy ehtiyojiga xizmat qilish darajasi, ularga boʻlgan talab va ehtiyoj, erkin va mustaqil bayon uslubi qoʻllanishining tarixiy manbalardagi ifodasi kabi masalalar darslikning negizini tashkil etadi.

Xulosa qilib aytganda, ustoz H.Toʻrayev tomonidan yaratilgan bu kitoblar oʻquvchi talabalar, Buxoro tarixi va oʻlka tarixi bilan qiziquvchilar uchun moʻljallangan boʻlib, bu kitoblar ustozning uzoq yillik ilmiy faoliyati va mehnati natijasidir. Ustozning ilmiy ishlariga omad tilab, u kishidan yangi-yangi tadqiqotlarni kutib qolamiz.

11. Темиров, Ф., & Халикова, Н. (2021). Бухоро амирлигида ташки сиёсат ва дипломатиянинг ривожланиши тарихидан. *Scientific progress*, 2(1), 1276-1282.
12. Темиров, Ф., & Умаров, Б. (2021). Бухоро амирликда оила, никоҳ ва мерос ҳуқуқининг амалда қўлланиши. *Scientific progress*, 2(1), 1201-1207.
13. Temirov, F. (2023). SADRIDDIN AYNIY IJODIDA TURKISTON TARIXI MASALALARI. *Farg'ona davlat universiteti*, (1), 70-70.
14. Temirov, F. Of the journalistie work of Sadriddin Ayni Concerning Issues of Bukhara history. *Irish Interdisciplinary of Science & Research (IJSR) Vol*, 6, 12-17.
15. Темиров, Ф. У. (2023). Жизнь И Научно-Творческая Деятельность Садриддина Айни В Трудах Его Современников. *Central Asian Journal of Social Sciences and History*, 4(2), 128-134.
16. Темиров, Ф. У. (2022). Мустақил ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари ва кадрини улуғлаш—энг олий неъмат. *Academic research in educational sciences*, (1), 184-188.
17. Темиров, Ф., & Исломов, Д. (2021). САДРИДДИН АЙНИЙ—ЗАМОНДОШИ ФИТРАТ ҲАҚИДА. *Scientific progress*, 2(1), 1349-1354.
18. UMEDOVICH, T. F. (2021). THE PRESS ACTIVITY OF SADRIDDIN AYNI. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 1(4), 57-62.
19. Temirov, F. (2024). SADRIDDIN AYNIY-NAVOIY IJODIY MEROSI TADQIQOTCHISI. *Alisher Navoi and 21 st century*, 1(1).
20. Raxmatilloeyevna, F. X., & Umedovich, T. F. (2023). IX-XII ASRLARDA YUZ BERGAN SHARQNING BIRINCHI UYGʻONISH (RENESSANS) DAVRIDA TARIX FANI VA TARIXSHUNOSLIK. *SAMARALI TAʼLIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR*, 1(3), 122-127.

О.Х.Хамидов. Қадимий ва ҳамиша навқирон Бухоро илм-фан ва маданият ўчоғи.....3

Сулаймон Иноятов. БУХОРО ФИДОЙИ ЖАДИДЛАРИ ҲАРАКАТИ: ТАРИХ ВА ТАҚДИР	5
Фаррух Темиров, Раъно Раҳимова. БУХОРО ВИЛОЯТИ, ЖОНДОР ТУМАНИДА ЖОЙЛАШГАН “УШОТ” ВА “СОМОНЧУҚ” ҚИШЛОҚЛАРИ ТАРИХИ ҲАҚИДА	15
A.N. Boltayev, O.I. Rajabov. PROFESSOR N.N.TO‘RAYEV – BUXORO TARIXI TADQIQOTCHISI	18
Фаррух Темиров. 2023 йилнинг 20 сентябрда Бухоро давлат музей кўрикхонаси ва Бухоро давлат университетидида “Бухоро тарихи масалалари: тарихий – маданий меросимизни ўрганимиз” мавзусида Республика миқёсидаги илмий семинар ва унинг натижалари хақида	20

1-ШЎҒБА. БУХОРОНИНГ ҚАДИМГИ, ИЛК ВА ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН, САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ).....23

Отахўжаев Азимхўжа Музаффарович. БУХОРОНИНГ ҚАНҒ ДАВЛАТ УЮШМАСИДАГИ ЎРНИ.....	23
Комилжон Раҳимов. ЎРТА АСРЛАРДА БУХОРОДА КУТУБХОНАЛАР ВА КИТОБ ДЎКОНЛАРИ ВА УЛАРДАГИ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТАРИХИ	25
Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Umedov Xurshidbek Jamshid o‘g‘li. SO‘G‘D KONFEDERATAYASIDA DAVLAT BOSHQARUVI	30
Очилов Алишер Тўлис ўғли. ПОЙКЕНТ МУЗЕЙИ - АНТИК ВА ИЛК ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИДАН СЎЗЛОВЧИ МУЗЕЙ	34
Даминов Набижон Абдуолимович. ДОБУСИЯ ҚАЛЪАСИ ТАРИХИ.....	37
Бафойева Sarvinoz Umidjon qizi, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORO VOHASINING ILK SHAHARLARI:POYKENT VA VARAXSHA	41
Narzulloev Farrux, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ANTIK VA ILK O‘RTA ASRLAR TARIXI (POYKENT MISOLIDA)	43
Шокирова Ферангиз Фурқат қизи, Rajabov Oybek Iskandarovich. ILK O‘RTA ASRLARDA DAVLATCHILIK VA BOSHQARUV	46
Islamova Qunduz. BUXORONING QADIMGI, ILK VA O‘RTA ASRLAR DAVRI TARIXI MASALALARI	48
Hikmatova Salomat Hamza qizi, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ZAMONBOBO YODGORLIGI MODDIY MADANIYATI.....	51
A‘zam Boltayev, Hamroyev Bekzod. BUXORO TUMANIDAGI ETNOTOPONIMLAR TARIXI.....	53
Umarov Baxtishod. BUXORONING SOMONIYLAR MARKAZIGA AYLANISHI MASALASI.....	56
Juraqulov Muhammadamin Shohtamovich. SOMONIYLAR DAVRIDA KUTUBXONA VA KITOBDORLIK TIZIMI	59
Samaneh Khalili Far, Abbas Iqbal Mehran. INVESTIGATING THE ROLE OF SAMANI RULERS IN THE ART OF PAINTING IN THE SCHOOL OF BUKHARA	63
Narimonov Murodillo Ismat og‘li, Utayeva F.X. SOMONIYLAR DAVLATIDA ILM-FAN, MADANIY HAYOT VA DIN	74
Ozodova O‘g‘iloy Davron qizi, S.A.Toshtemirova. QORAXONIYLAR DAVRIDA BUXORO SHAHRIDA SHAHARSOZLIKNING RIVOJLANISHI	76
Xo‘jageldiyev Ibodulla Mamaradjab o‘g‘li. BUXORO ME‘MORCHILIGI.....	77
Shodiyeva Shahlo Soliyevna. AMIR TEMURNING OILASI VA OILAVIY HAYOTI: HOKIMIYATINING GENEALOGIK LEGITIMLASHUVI.....	81

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ
(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 20 нусха. Ҳажми 522 бет. Формат А4. Буюртма 256. 2024 йил.